

Indian Journal Of History
and Archaeology

INDIAN JOURNAL OF HISTORY AND ARCHAEOLOGY

ISSN (e):2582-225X

Vol-4, Issue -4, November-December, 2022,

Page No,54- 60

Peer Reviewed Journal, Referred Journal

ಹುಣಸೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಜೈನ ಬಸದಿಗಳು-ಒಂದು ಸ್ಥೂಲನೋಟ

ಯಶ್ವಂತಪಾಲ್.¹

ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವಂತಹ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ಸಮಕಾಲೀನ ಅನಂತರದ ಧರ್ಮವೇ ಜೈನ ಪರಂಪರೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮವು ಒಂದು ಪ್ರಬಲ ಧರ್ಮವಾಗಿಯೇ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತ್ತು. ಇದು ಸರಿಸುಮಾರು ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೊಸ ಪಂಥವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿತು ಹಾಗೂ ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಬಲ ಪಂಥವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆಯಿತು. ಇದರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳು ಅಥವಾ ಬಸದಿಗಳು ಹಲವು ಹತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ, ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಜೈನರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತಹ ಜೈನರು ಮಗಧದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಮಹಾಕ್ಷಾಮದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯಲು ಭದ್ರಬಾಹು ತನ್ನ ರಾಜ ಶಿಷ್ಯ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮೌರ್ಯ ಮತ್ತಿತರ ಅಪಾರ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದೊಂದಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೊರಟು ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದರು ಎಂಬುದು ಐತಿಹ್ಯಗಳಿಂದ ದೃಢಪಡಿಸಬಹುದು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ದಿಗಂಬರ ಸಮುದಾಯವು ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳವನ್ನು ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿತ್ತು.

ವಿಸ್ತಾರ ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಭಾರತೀಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನರ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಗಳು ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಬೆರೆತು ಅದರ ಏಳು-ಬೀಳುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು, ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬಂದು ಭಾರತೀಯ ಕಲಾ ವೈಭವಕ್ಕೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸರಿಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಪೂ.ದಲ್ಲಿಯೇ ಜೈನರು ವಲಸೆ ಬಂದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇದ್ದರೂ, ಇವರ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಗಳು ದೊರೆಯುವುದು ಕ್ರಿ.ಶ. 6 - 7ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದೀಚೆಗೆ ಎಂದು ತಜ್ಞರಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರಾಜಮನೆತನಗಳು ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಜೈನ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ

¹. ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಜೈನಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು.

ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿಯೂ ಬೆಳೆಯಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಹುಣಸೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಈ ಜೈನ ಬಸದಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಬಂಧಿತವಾಗಿಯೇ ಇರುವ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವೂ ಕೂಡ ವಿಪುಲವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳಿದ ಪ್ರಮುಖರಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅನೇಕ ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಬಸದಿಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಜ್ಞ ಮಹಾಶರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಮಂತ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಕಾಲ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಚಂಗಾಳ್ಳ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ನವಿರಾದ ಅಲಂಕರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಯಮಗುಂಭ ಜೈನಬಸದಿಯು ಒಂದು. ಈ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವು ಬಸದಿಗಳು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಉಳಿದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ನಾಶವಾಗಿರುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಆದರೂ ನಾನಾ ಕಡೆ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹರಡಿರುವ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಇತರೆ ವಾಸ್ತುಭಾಗಗಳು ಹಾಗೂ ಈಗ ಉಳಿದಿರುವ ಬಸದಿಗಳು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಜೈನ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ರೀತಿಯ ಭವ್ಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ.

ಜೈನರ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು. ಸುಂದರತರ ಹಾಗೂ ವೈರಾಗ್ಯತರ ಜನರ ನಗ್ನ ಮೂರ್ತಿಗಳು, ಕಾರ್ಯೋತ್ಸರ್ಗ (ಖಡ್ಗಾಸನ) ದಕ್ಕಿರುವ ಗೊಮ್ಮಟಶಿಲ್ಪ, ಬೃಹದಾಕಾರದ ಮಾನಸ್ತಂಭಗಳು, ಕುಸುರಿ ಕೆಲಸದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಯಕ್ಷ - ಯಕ್ಷಿಯರ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು. ಜೈನ ವಾಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಜೈನಧರ್ಮದ ಕಥಾನಿರೂಪಣಾ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದಂತೆ ವಾಸ್ತು ರೀತಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಯಕ್ಷ-ಯಕ್ಷಿಯರು ಅಲಂಕರಣ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿ, ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಮಾನವರ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಮುಂತಾದವನ್ನು ತೋರಿಸುವಲ್ಲಿ ಜೈನ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಾಸ್ತುಶೈಲಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವಲ್ಲಿ ಜೈನ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಾಸ್ತು ಶೈಲಿಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ತೀರ್ಥಂಕರರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಗುರುಗಳ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಾನಗಳಾದ ನಿಸಿಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದವು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಾಮಂತ ಅರಸರಾದ ಚಂಗಾಳ್ಳ, ಕೊಂಗಾಳ್ಳರು ಇನ್ನು ಮುಂತಾದ ರಾಜ ವಂಶಸ್ಥರು ಜೈನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರ ಜೊತೆಯೆ ಸ್ಥಳ ಲಭ್ಯವಿದ್ದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನ ಬಸದಿಗಳನ್ನು ಕೂಡ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರಮುಖರಾದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಹುಣಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಬಸದಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದವರು ಇದೇ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಎಂದೇ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇದು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಸೌಂದರ್ಯೋಪಾಸಕರು ಬಸದಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವೆಂದರೆ; ಅವರಿಗೆ ಶಿಲಾ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ದೇವತಾರಾಧನೆಯೇ ಸರಿ. ಇಂತಹ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಸುಖ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಅವರದಾಗಿತ್ತು.

ಜೈನಾಚಾರ್ಯರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಬಸದಿಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡವು. ಬಸದಿಗಳ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಮೂರು ಬಗೆಯಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ; ಬಸದಿಗಳು, ಏಕಶಿಲಾವಿಗ್ರಹಗಳು ಮತ್ತು ಮಾನಸ್ತಂಭಗಳು. ಇವು ಹುಣಸೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿಯೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳನ್ನು ಈ ಮುಂದಿನಂತೆ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಯಮಗುಂಭ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಜೈನ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಬಸದಿಯು ಚಂಗಾಳ್ಳ ಅರಸರ ಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಜೈನ ಬಸದಿಯೆಂದು ಈ ಹುಣಸೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಯಮಗುಂಭ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಜ್ಞರು ಗುರುತಿಸಿ ಹೊರಜಗತ್ತಿಗೆ ತಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಜೈನ ಬಸದಿಯು ಚೋಳರ ರಾಜ ಎರಡನೇ ಮಂಗರಸನ ಕಾಲದ್ದೆಂದು, ಅಂದರೆ ಸರಿಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. 11ನೇ ಶತಮಾನದಂದು ಇತಿಹಾಸ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಬಸದಿಯನ್ನು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಎರಡನೇ ಮಂಗರಸ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾನೆ. 160/63 ಚದರ ಅಡಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಬಸದಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯದ್ವಾರದ ಎರಡೂ ಬದಿಯಲ್ಲೂ ಯಕ್ಷರು (ದ್ವಾರಪಾಲಕರು) ಹಾಗೂ ದ್ವಾರದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ 23ನೇ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಮೂರ್ತಿಯ ಕೆತ್ತನೆಯಿದೆ. ಬಸದಿಯನ್ನು ಒಳ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ ಪ್ರಾಂಗಣದ ಎರಡೂ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಎಂಟು ಸುಂದರವಾದ ಕೆತ್ತನೆಯುಳ್ಳ ಕಂಬಗಳಿವೆ. ಪ್ರಾಂಗಣದ ಮೇಲ್ಭಾಗವಣಿಯ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚತುಷ್ಪಾಕೃತಿಯ ಸುಂದರ ಕೆತ್ತನೆಯಿದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ 5 ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಜೈನ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥರು ನಿಂತಿರುವ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯಿದೆ. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಲಾಂಛನವಾಗಿದ್ದ ಹಾವು ಕೂಡ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದು ಸುಂದರ ಪ್ರಭಾವಳಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥರ ವಿಗ್ರಹ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿದ್ದರೆ, ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಯಕ್ಷರ ವಿಗ್ರಹಗಳಿವೆ. ಎಲ್ಲಾ ಜೈನ ಬಸದಿಗಳಲ್ಲೂ ಯಕ್ಷಯಕ್ಷಿಣಿಯರ ವಿಗ್ರಹಗಳಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ. ಭಕ್ತರು ತೀರ್ಥಂಕರರಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಯಕ್ಷಯಕ್ಷಿಣಿಯರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹರಕೆ, ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಬಸದಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸಣ್ಣದಾದ ಬಾಗಿಲು ಇದೆ.

ಬಸದಿಯ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ 1975ರಲ್ಲಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಪರೂಪವಾಗಿಯೇ ಕಂಡ ದಕ್ಷ ರಾಜಕಾರಣಿಯಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಧೀಮಂತ ನಾಯಕರಾದ ಮಾಜಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ದಿವಂಗತ ಡಿ.ದೇವರಾಜ ಅರಸರ ಹುಟ್ಟೂರು ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಮಂಗರಸ ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅರಸರ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಜೈನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಭಾವವಿತ್ತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ

ಅರಸರು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 1975ರಲ್ಲಿ ಬಸದಿಯ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಗೆ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಳಿಸಲು ಆದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಸದಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶಿಥಿಲ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ಹಾಗೂ ಬಸದಿಯನ್ನು ಅದರ ಐತಿಹ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಂದುಬಾರದಂತೆ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಳಿಸಿತು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆ ಇತ್ತ ಕಡೆ ಗಮನಹರಿಸಿಲ್ಲ. ಈಗ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೋರುತ್ತಿದೆ.

ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಯ ಸಿಂಚನ ವಿಗ್ರಹದ ಮೇಲೆಯೇ ಇದೆ. ಇದು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು - ಮೂರು ದಿನ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಅನಂತರ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿ ನೇರವಾಗಿ ಮುಖ್ಯದ್ವಾರದಿಂದ ತೀರ್ಥಂಕರರ ವಿಗ್ರಹದ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ದಿನ ಇಡೀ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣದ ಸಿಂಚನವಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರಮೇಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಬಸದಿಯ ಅರ್ಚಕರೊಬ್ಬರು ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಸಮೃದ್ಧ ವಸ್ತುವಾಗಿರುವಂತಹ ಈ ಬಸದಿಯ ಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೂ ಮುನ್ನ ಜೈನರ 24 ತೀರ್ಥಂಕರರ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಲಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಯವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿದ್ದಾರೆಂದು ಅರ್ಚಕರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬೀಳದ ಈ ಬಸದಿಯನ್ನು ಸಂಶೋಧಕರು ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ ಮಂಗರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುವುದಂತೂ ನಿಶ್ಚಿತ.

ಎಮ್ಮೆಗುಂಭ ಆಯಿತು ಯಮಗುಂಭವು ಪದಕೃತನಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಚಂಗಾಳ್ಳ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೈತರು ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಗ್ರಾಮದ ರೈತನೊಬ್ಬನ ಒಂದು ಎಮ್ಮೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಹಾಲು ನೀಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣವೇನೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ರೈತ ಎಮ್ಮೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಾಗ ಎಮ್ಮೆಯು ಹುತ್ತವೊಂದಕ್ಕೆ ಹಾಲನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಎಮ್ಮೆಯೊಂದು ಗುಂಭಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಹುತ್ತಕ್ಕೆ ಹಾಲು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಎಮ್ಮೆಗುಂಭವೆಂದು ನಾಮಕರಣವಾಯಿತು. ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಎಮ್ಮೆಗುಂಭ ಯಮಗುಂಭವಾಯಿತು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ರೈತ ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ ಎರಡನೇ ಮಂಗರಸನಿಗೆ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಮಂಗರಸನ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವದ ಆಜ್ಞೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತದೆ ಸ್ಥಳ ಪುರಾಣವು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

16ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದ ಅರಸು ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿ ಜೈನ ಬಸದಿಯು ಹುಣಸೂರಿನಿಂದ 8 ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿ ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದೆ. ಮೈಸೂರಿನಿಂದ 57 ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿ ದೇವಾಲಯದ ಶಿಲ್ಪಗಳು; ಆದಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರರು ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ

ಜೈನಬಸದಿ ಹುಣಸೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನಿಂದ ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಡಗಡೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮವು ಹೆದ್ದಾರಿಯಿಂದ ಗ್ರಾಮವು 1 ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರವಿರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾಜಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಡಿ.ದೇವರಾಜು ಅರಸು ಅವರ ಮನೆಯಿರುವ ಸ್ಥಳದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಬಸದಿ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈವಾಗಲೂ ಕಾಣಿಸಿಗುತ್ತದೆ.

ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವೂ ಈ ಜೈನ ಬಸದಿಯ ಸ್ಥಾಪಕರು ಚಂಗಾಳ್ಳ ಅರಸ 1ನೇ ಮಂಗರಸನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಜೈನ ಬಸದಿಯು ಗರ್ಭಗುಡಿ ಹಾಗೂ ಅದರ ಮುಂದೆ 4 ಕಂಬಗಳುಳ್ಳ ಮುಖಮಂಟಪವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದು 9 ಅಂಕಣದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಅಧಿಷ್ಠಾನವು ಕೂಡ 2.5 ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿದೆ. ಹಾಗೂ ಒಂದು ಅಂಕಣದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯು ಸಹ ಇದೆ. ಶ್ರೀಕರ ಕಂಬಗಳು ಮತ್ತು ಬೋದಿಗೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ 5 ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಆದಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಒಂದು ವಿಗ್ರಹವಿದೆ. ಆದಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರನ ಸುತ್ತಲು ಕಪ್ಪು ಶಿಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಹಾಗೂ ಪಾದದ ಬಳಿ ಎರಡು ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಸಹ ಕಾಣಬಹುದು. ಜಿನನ ಪಾದಪೀಠದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಾಲುಗಳುಳ್ಳ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹುಣಸೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿ, ಯಮಗುಂಭ, ರತ್ನಪುರಿ, ಹರವೆ, ರಾಮಪಟ್ಟಣ ಮುಂತಾದವು ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಾಗಿದ್ದವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಶಿಥಿಲಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜೈನ ಬಸದಿಗಳೇ ಜ್ವಲಂತ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅರಸರ ಹುಟ್ಟೂರು ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅರಸನಾಗಿದ್ದ ಮೂರನೇ ಮಂಗರಸ ಆಳಿದ ಕಾಲವಾದ ಕ್ರಿ.ಶ. 1508ರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿರುವ ಜೈನ ಬಸದಿ ಇಂದಿಗೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಭವ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಬಸದಿಯನ್ನು ಈಗ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾದ 8ನೇ ತೀರ್ಥಂಕರ ಶ್ರೀಚಂದ್ರನಾಥಸ್ವಾಮಿಯ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ನೋಡುಗರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಇಂದಿನ ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿ ಹಿಂದಿನ ಧಾತುಪುರವು ಮಂಗರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿಗೆ ಧಾತುಪುರವೆಂದು ಹೆಸರಿತ್ತು ಎಂದು ಹಲವಾರು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಧಾತು ಎಂದರೆ ಕಲ್ಲು, ಶಿಲೆ ಎಂದರ್ಥ. ದಿನಗಳೆದಂತೆ ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಧಾತುಪುರ ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ಅಭಿಮತವಾಗಿದೆ. ನೋಡಲು ಅತಿಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಸುಮಾರು 4 ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ನಿಲುವಿನ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜೈನರ ತೀರ್ಥಂಕರ ಶ್ರೀಆದಿನಾಥಸ್ವಾಮಿಯ ಕಪ್ಪುಶಿಲೆಯ ವಿಗ್ರಹ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸುಂದರ ಪ್ರಭಾವಳಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಪಾದದ ಎರಡೂ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನರು ಪೂಜಿಸುವ ಯಕ್ಷ - ಯಕ್ಷಿಣಿಯರ ಕೆತ್ತನೆಯಿದೆ. ತೀರ್ಥಂಕರರ ಕೇಶವನ್ನು ಗುಂಗುರು ಗುಂಗುರಾಗಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಪಾದದಡಿ ಶಾಸನವೊಂದನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ತೀರ್ಥಂಕರನು ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ

ಉಬ್ಬಶಿಲ್ಪ ಕೆತ್ತನೆ. ಎದೆಯನ್ನು ಉಬ್ಬಿಸಿ ನೇರವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಕಪ್ಪುಶಿಲ್ಪದಿಂದ ತೀರ್ಥಂಕರನು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಸೂಪಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಕನ್ನಡದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಪಾಕಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದ ಮೊದಲ ಕವಿ ಮೂರನೇ ಮಂಗರಸ. ಈತ ಕವಿಯೂ ಹೌದು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕಲಿಯೂ ಹೌದು. ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಹುಣಸೂರು, ಹನಸೋಗೆ ಹಾಗೂ ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ ಆಡಳಿತಗಾರನಾಗಿದ್ದನು ಎಂಬುದು ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ನೂತನ ಬಸದಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಅನುದಾನದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶಿಥಿಲಗೊಂಡಿದ್ದ ಬಸದಿಯನ್ನು ನವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ ಅರಸು ಮನೆತನದ ವಂಶಸ್ಥರು ಯಮಗುಂಬ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕಹನಸೋಗೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನ ಬಸದಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು.

ಗೊಮ್ಮಟಗಿರಿಯ ಬಾಹುಬಲಿಯು ಹುಣಸೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಿಳಿಕೆರೆ ಬೆಟ್ಟದೂರು ಸಮೀಪ ಇರುವ ಗೊಮ್ಮಟಗಿರಿ, ಮೈಸೂರಿನಿಂದ 25 ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಶಿಲ್ಪಗಳು - 18 ಅಡಿ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರ. ಹುಣಸೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಿಳಿಕೆರೆ ಹೋಬಳಿಯ ಬೆಟ್ಟದೂರು ಸಮೀಪ ಇರುವ ಗೊಮ್ಮಟಗಿರಿ ಬಾಹುಬಲಿಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾನೈಟ್ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿರುವ 18 ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರನ ಮೂರ್ತಿಯು ಇದೆ. ಈ ವೈರಾಗ್ಯಮೂರ್ತಿ 600 ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಹೊಂದಿರುವ ಬಾಹುಬಲಿಯ ಸುಂದರ ಶಿಲಾರೂಪ. ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಿಳಿಕೆರೆ ಹೋಬಳಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಬೆಟ್ಟದೂರು ಶ್ರವಣಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಬಾಹುಬಲಿಯ ಕುರಿತಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಶಾಸನಗಳೂ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಕೇವಲ ಅಂದಾಜಿನ ಪ್ರಕಾರ ಕಾಲಘಟ್ಟವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಗರಸರು ಈ ಬಾಹುಬಲಿ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿಸಿದರೆ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಬಾಹುಬಲಿಯ ಮೂರ್ತಿಯಂತೆಯೇ ಈ ಮೂರ್ತಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಮೂರ್ತಿ ಕೆತ್ತಿದ ಚಾವುಂಡರಾಯನೇ ಇದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದು, ಅದೇ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರಬಹುದೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಬಾಹುಬಲಿಯ ಕುರಿತಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಶಾಸನಗಳೂ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಗುಂಗುರು ಕೂದಲಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರನ ಪ್ರತಿಮೆ ಗಂಭೀರ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಕರಿಣಿ, ತೀರ್ಥಂಕರರ ಪಾದ ಹಾಗೂ ಮಹಾವೀರರು ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಮಾರಕವು ಇಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

200 ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಬಂಡೆಯಲ್ಲಿ 18 ಅಡಿ ಎತ್ತರವುಳ್ಳ ಏಕಶಿಲಾ ಬಾಹುಬಲಿಯ ದಿವ್ಯ ಮೂರ್ತಿ ಎಂಥಹವರ ಮನಸನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. 80-90 ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿ ಮೂರ್ತಿಯ ಬಳಿ ನಿಂತರೆ ಎಲ್ಲ ಆಯಾಸವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ಸುಂದರ, ಸ್ಥಿಗ್ಧ ಬಾಹುಬಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮನಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಜೈನ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಸಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಚಿಹ್ನೆಯಾದ ಹಾವು ಬಾಹುಬಲಿಯ ಪಾದತಳದಿಂದ

ಮುಡಿಯವರೆಗೆ ಆವರಿಸಿದೆ. ಕಪ್ಪು ಶಿಲೆಯಿಂದ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಜೈನ ಸಮುದಾಯ ಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ.

ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವಂತಹ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಬಸದಿಗಳು ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ 24 ಜೈನ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಬಸದಿಗಳನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದೇ, ಅಲ್ಲದೇ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಜಲಮಂದಿರವೂ ಇದೆ. ಅಲ್ಲೇ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಪಾದುಕಾ ಮಂದಿರವೂ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಆಕರ್ಷಕ ಪರಿಸರವು ಮಾತ್ರ ಬಾಹುಬಲಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಈ ಜಾಗ ಅತ್ಯಂತ ನಯನಮನೋಹರ ಪರಿಸರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಬೆಟ್ಟದ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕೆ.ಆರ್.ಎಸ್. ಹಿನ್ನೀರಿನ ಮನೋಹರ ದೃಶ್ಯ ಕಣ್ಮನ ತಣಿಸುತ್ತದೆ. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಅರಬ್ಬೀತಿಟ್ಟು ಅರಣ್ಯಧಾಮದ ಪರಿಸರ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಧ್ಯೆ ಬಾಹುಬಲಿ ಶಾಂತಚಿತ್ತದಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ರಾಜ್ಯದ ಮಾಜಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ದೇವರಾಜ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಲು ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಗೆ 25 ಎಕರೆ ಭೂಮಿ ನೀಡಲು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದಿಗೂ ಅದು ಕೈಗೂಡಿಲ್ಲ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಬೆಟ್ಟದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಸರ್ಕಾರಗಳು ಕೂಡಲೇ ಈ ಎಲ್ಲ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಗೊಮ್ಮಟಗಿರಿ ಖ್ಯಾತಿ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಹಬ್ಬುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ, ಹುಣಸೂರು ತಾಲೋಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವಂತಹ ಜೈನ ಬಸದಿಗಳ ಒಂದು ಸ್ಥೂಲನೋಟವನ್ನು ಲಭ್ಯವಿರುವಂತಹ ಮಾಹಿತಿ ಹಾಗೂ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗ್ರಂಥಸೂಚಿ

1. ಅಣ್ಣಾರಾಯ ಮಿರ್ಜಿ, ಜೈನಧರ್ಮ, ಶಾಂತಿ ಸೇವಾ ಸದನ, 1952
2. ಬಡಿಗೇರ. ಪಿ.ಬಿ., ಜೈನತತ್ವ ಸಂಗ್ರಹ, 1978
3. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ. ಎಂ. ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಸಂ - 1. 2002
4. ಗೋಪಾಲ್ ಬಾ.ರ. ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, 2010
5. ಹಂಪ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬಸದಿಗಳು, 1998
6. ರಾಮಚಂದ್ರ ಸ್ಯಾಡ್ವಾದಿ ಸಿ. ಜಿನ ಭಾರತಿ, 2003
7. ಸಣ್ಣಯ್ಯ ಬಿ.ಎಸ್. ತೀರ್ಥಂಕರ ವರ್ಧಮಾನ, 2011
8. ಸರಸ್ವತಿ-ವಿಜಯಕುಮಾರ್, ಆದಿ ತೀರ್ಥಂಕರ ಚರಿತೆಗಳು, 1994
9. ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ, 2009
10. ಮೈಸೂರು ದರ್ಶನ, ಸಂಪುಟ - 1, 2011